# MİTTEN YAZIYA
# veya
# GİZLİ DEDE KORKUT

Kamal Abdulla

**Aktaran:**
Dr. Ali Duymaz

ÖTÜKEN

# İçindekiler

Sunuş ..... 7
"Sır İçinde Destan veya Gizli Dede Korkut-2" (Baku 1999) Kitabına Önsöz ..... 11
Gizli Anlamlar Arayışında ..... 11
"Sır İçinde Destan veya Gizli Dede Korkut – 2" (Bakı 1999) Kitabına Önsöz ..... 17
İlmi Redaktörden ..... 19
Yazardan ..... 20

**I. Bölüm**

Mitten Yaziya yahut Sır İçinde Destan

Açık ve Gizli "Dede Korkut" ..... 23
Mantıksızlıkların Mantığı ..... 37
1. Kaos –Kozmos Karşıtlığı ..... 45
a) Tabiat-Medeniyet Ana varyantı ..... 48
b) Kuralsızlık-Kural Ana varyantı ..... 50
2. Geçmiş – Hal Karşıtlığı ..... 52
a) Eski-Yeni Ana varyantı ..... 53
b) Sadakat-mükâfat Ana varyantı ..... 56
3. Tecrübesizlik – Tecrübe Karşıtlığı ..... 58
a) İhtiyar-Genç Ana varyantı ..... 58
b) Sınama-İnanma Ana varyantı ..... 59
Mit ve Yazı ..... 62
Mitin Mekânı Nedir? ..... 72
Mitin Üslûbu Nedir? ..... 73
Yazının Üslûbu Nedir? ..... 88
Mit'in Gücü ve Yazı'nın Güçsüzlüğü ..... 106
Mitin Yasakları ..... 132
Hukukî Yasaklar ..... 134
Ahlakî Yasaklar ..... 146
Mitin Güçsüzlüğü ya da Yazının Gücü ..... 154
Gizli Dede Korkut ..... 171
Beyrek'in Kaderi ..... 189
Üç Canavar Kalınlığında Kaftan ..... 219

## II. Bölüm
Ana Varyantlara Doğru

Benzerlik ve Farklar ..... 251
Odysseus, Basat ve Beyrek ..... 256
Polyphemos ile Tepegöz ..... 264
Oidipus ve Boğaç ..... 267
Admetos, Herakles ve Deli Dumrul ..... 271
Sarı Donlu Selcen Hatun ve Güzel Helena ..... 276
Salur Kazan ve Agamemnon ..... 280
Beyrek ve Antigone ..... 283
Babalar ve Oğullar ..... 287
Banı Çiçek ve Penelope ..... 292
Mitin Cezaları ..... 294
Yitirilmiş Paralellikler ..... 297
Akıbet ..... 300

## III. Bölüm
Metnin Semantik Boşlukları

Oğuz – Bizim Atlantisimiz ..... 305
Demokrasi ve Antidemokrasi ..... 308
Vaatler ve İcraatlar ..... 312
“Ordunun Üstüne Kimi Koyarsın?” ..... 317
Tepegöz’ün İntihar Arzusu ..... 321
Karaca Çoban ve Hayat Ağacı ..... 324
Pay Püre Bey’in Gözleri Niye Açıldı? ..... 328
Niçin Tepegöz’ün Tek Gözü Vardır? ..... 335
Gelimli Gidimli Dünya, Hani Dediğim Bey Erenler? ..... 340
Tenha Dede Korkut ..... 346
Son Söz ya da İlk Sonuçlar ..... 351
Yeni İlk Sonuçlar 2 ..... 356

# *Sunuş*

*Dede Korkut Kitabi* bugüne dek çeşitli yönleriyle incelenmiş ortak dil, folklor ve edebiyat anıtlarımızdandır. İlk ve öncü çalışmalar Batı'da başlamış; daha sonra gerek Türkiye'de, gerekse başta Azerbaycan olmak üzere birçok Türk ülkesinde Dede Korkut araştırmaları, dil, edebiyat ve folklor araştırıcılarının temel ilgi alanlarından birini teşkil etmiştir. Azerbaycan'da Hamid Araslı ve Samer Alizade, ülkemizde Muharrem Ergin ve Orhan Şaik Gökyay gibi ilk planda akla gelen bazı araştırmacılar *Dede Korkut Kitabı*'nı, okuma problemleri başta olmak üzere çeşitli yönleriyle incelemeye çalışmışlardır. Bu araştırmalarda *Dede Korkut Kitabı*, tarihî bir döneme ait yazılı bir eser olarak değerlendirilmiştir. Elimizdeki bu eser ise *Dede Korkut Kitabı*'nı sözlü dönemden yazıya, mitolojiden edebiyata geçiş aşamasında bir ürün olarak değerlendirmekte ve esere mitolojik bir yaklaşım tarzını denemektedir. Daha doğrusu mitolojide karşımıza çıkan "düalizm" perspektifi *Dede Korkut Kitabı*'na teşmil edilmekte, "söz-yazı", "ilkellik-medenîlik", "cehalet-bilgi", "kaos - kosmos" vs. gibi çeşitli zıtlık ve mücadele temelleri esasında mukayeseler yapılmaktadır. Bu tarz, batıda sıkça örneklerini gördüğümüz bir inceleme metodudur ve özellikle Yunan destanlarının incelenmesinde karşımıza çıkmaktadır. Zaten bu eserde de Kamal Abdulla, Dede Korkut boylarını Yunan mitolojisiyle sıkça mukayeseye gitmektedir.

Dede Korkut'a bir yönüyle destan, yani sözlü edebiyat; diğer yönüyle yazılı edebiyat ürünü olarak bakan bu çalışma, Dede Korkut araştırmalarına yeni ve farklı bir yaklaşım getirdiği için önemlidir. Bu eser, *Dede Korkut Kitabı*'nı sözden yazıya, mitten edebiyata geçiş noktasında değerlendirmektedir. Gerek muhteva, gerek tipler, gerekse dil ve üslûp özellikleri bakımından Dede Korkut'u geçiş eseri

olarak niteleyen Kamal Abdulla, mitolojik ekolün yanı sıra psikoanalitik tahlillerden de istifade etmiştir.

*Gizli Dede Korkut* adlı çalışması yayımlandığında Azerbaycan'da geniş ilgi uyandıran Prof. Dr. Kamal Abdulla, 1950 yılında Bakû'da doğmuş, 1973'te Azerbaycan Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi'nden mezun olmuştur. Moskova'da İlimler Akademisi Dil Bilimi Enstitüsü'nde *"Dede Korkut Destanlarında Sentaktik Paralelizm"* konulu çalışmasını tamamladıktan sonra 1977'de Azerbaycan'a dönen araştırmacı, burada Azerbaycan İlimler Akademisi Nesimî Dil Bilimi Enstitüsü'nde çalışmaya başlamıştır. 1983'te *"Azerbaycan Dili Sentaksının Nazarî Problemleri"* adlı çalışmasıyla doktor olan Abdulla, 1984'ten itibaren Yabancı Diller Üniversitesi Genel Dil Bilimi ve Azerbaycan Dil Bilimi bölümlerinin başkanlıklarını yürütmüş olup halen Bakı Slavyan Üniversitesi Rektörü olarak görev yapmaktadır. Çeşitli makaleleri ve kitapları olan araştırmacının bilim adamlığı yanı sıra romancılık, tiyatro yazarlığı ve şairlik yönü de vardır. Kamal Abdulla'nın *Gizli Dede Korkut*, *Eksik El Yazması*, *Büyücüler Deresi* gibi inceleme ve romanları, birçok ülkede yayımlandığı gibi Türkiye'de de yayımlanmıştır. Azerbaycan'da çeşitli resmî kurumlarda görev alan Abdulla'nın *Gizli Dede Korkut* kitabı, ilk olarak 1991 yılında Bakû'da Yazıcı Neşriyat tarafından yayımlanmıştır. Bu eserden yaptığımız aktarma, Türkiye'de de 1997 yılında Ötüken Neşriyat tarafından aynı adla yayımlanmıştır. Kamal Abdulla, ilerleyen yıllarda araştırmalarını sürdürmüş, *Gizli Dede Korkut*'u geliştirerek önce 1999 yılında *Sirriçinde Dastan veyahud Gizli Dede Korkud 2* adıyla, son olarak da *Mifden Yazıya Yahud Gizli Dede Korkud* başlığıyla 2009 yılında Bakû'da yeniden neşretmiştir. Daha önce yayımlandığında ilgi çeken eserin, bu yeni ve geliştirilmiş yayımının da aynı ilgiye mazhar olmasını umuyoruz.

Eseri Türkiye Türkçesine aktarırken daha önceki baskıda olduğu gibi *Dede Korkut Kitabı*'yla ilgili metin alıntıları ve özel isimlerde Prof. Dr. Muharrem Ergin'in hazırladığı *Dede Korkut Kitabı* (Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998) adlı eseri esas aldık. Bunların Türkiye Türkçesi karşılığını vermeye gerek duymadık. Çünkü eserde Dede Korkut'un özgün yazma metninin dil ve üslûp özellikleri de incelemeye tâbi tutulmuştur. Bu incelemelerin havada kalmaması

için metinlerin orijinal yapısına dokunulmamıştır. Burada Kamal Abdulla'nın eseri ile aktardığımız şekli arasındaki farklılıklar, zaten Dede Korkut'un iki şive arasındaki problemlerini teşkil etmektedir ve bu problemler de bu eserin konusu değildir.

İmlâyla ilgili diğer bir husus da yabancı kavram ve isimlerde görülecektir. Yabancı yer, eser ve şahıs adları ile özellikle Yunan destanlarından alınma sözler, eserin orijinalindeki gibi Rusça vasıtasıyla Azerbaycan Türkçesine girdiği şekliyle değil, Türkiye Türkçesine girdiği özgün şekliyle verilmiştir. Eserin daha iyi okunup anlaşılması için *Dede Korkut Kitabı*'yla birlikte Yunan mitolojisinin de bilinmesi gerektiği düşüncesiyle çok az sayıda dipnot kullanma yoluna gittik. Kitapta tarafımızdan verilen dipnotlar (a.n.) kısaltmasıyla gösterilmiştir. Yazarın bu baskıya "Şerhler" kısmı olarak eklediği açıklamalar da okuyucuya kolaylık olması amacıyla dipnot şeklinde sayfa altına alınmıştır. Bu "şerh"ler için herhangi bir tanıtıcı kısaltma kullanılmamıştır.

Dede Korkut araştırmalarına yeni bir yaklaşım getiren eserin, bu yeni baskısının da Türk okuyucusu ve Dede Korkut meraklıları için bir kaynak teşkil edeceğini sanıyoruz.

Balıkesir 2012
**Dr. Ali DUYMAZ**

## "Sır İçinde Destan veya Gizli Dede Korkut-2" (Baku 1999) Kitabına Önsöz

### *Gizli Anlamlar Arayışında*

"Çıplak kral"ın şu meşhur çocuk saflığı içinde sorduğu soruya benzer biçimde kendi kendime soruyorum: *Dede Korkut Kitabı* araştırmacısı dediğimiz kişiler, bizden, yani sıradan okuyuculardan neyle farklılaşıyorlar? Bizden daha mı çok kitap okumuşlardır, yoksa *Dede Korkut Kitabı* ile ilgili hangi kaynaklara, hangi metinlere müracaat etmeleri gerektiğini mi biliyorlar? Araştırmacı dediğimiz kişiler *Dede Korkut Kitabı*'nın teşekkül tarihini gerçekten biliyorlar mı, Dede Korkut'un kimliğini, benliğini, isteklerini, inançlarını, heyecanlarını, huzursuzluklarını gerçekten açıklayabiliyorlar mı? Gerçekten söyleyebilirler mi, o *kâtip* dediğimiz kişi, Oğuz boylarını[1] kelime kelime mi yazıya aktarmıştır, yoksa kendi âleminde kurgulayıp işittiklerini mi yazmıştır? Nasıl olup da o *kâtip*, kendini yazma nüshadan soyutlayıp Dede Korkut *kitabesi*ni yaratmıştır? Belki o da Dede Korkut'umuz gibi "tamam bilici"ydi, Oğuz boylarının artık anlatılmadığını, okunmadığını, hafızalardan çıktığını ve "ahir zaman olup kıyamet kopunca" bu boyları hemen yazıya geçirmek gerektiğini görüyordu, duyuyordu, hissediyordu. Belki o da Dede Korkut'umuz gibi "gaipten dürlü haber" söyleyen birisiydi, yabancılar Dedem Korkut boylarının yazma nüshalarını alıp götürseler bile

[1] *Destan* kelimesiyle *Dede Korkut Kitabı* kastedildiği gibi *boy* kavramıyla Dede Korkut'taki on iki hikâyeden her biri kastedilmektedir. Dede Korkut'ta da *boy* kavramı bu manadadır. (a.n.)

vakit gelir, Oğuz'un varisleri tarafından o kültürel hafızanın ardiyesine atılan şeyin bulunacağını biliyordu.

Belki o araştırmacı dediğimiz kişiler *ekstrasens*lere[2] benziyorlardı. Dede Korkut'tan önce yaşamış şamanlardan Dede Korkut'a kadar, Dede Korkut'tan *kâtib*e kadar, *kâtip*ten de bizlere kadar olan kültürel dünyayı canlandırabiliyorlar, görmediğimizi görebiliyorlar, duymadığımızı duyabiliyorlar, o kültürel dünyadan bizlere "türlü haber" ulaştırabiliyorlardı.

Görüldüğü gibi "çıplak kral"ın çaresi yalanı ortaya çıkarmak cesareti ise, saf "çıplak soru"ların çaresi de yeni yeni sorular sormaktır. Evet, bazı araştırmacı dediğimiz kişiler *Dede Korkut Kitabı*'nı hâlâ bizden tecrit edilmiş biçimde yaşıyor sanıyorlar, onlar için *Dede Korkut Kitabı* maddî bir nesnedir (kitap, elyazması, kâğıt, harf), eğer maddî nesne ise soru sorup cevap almanın ne anlamı var ki? Ama gün geçtikçe anlıyoruz ki, metne yaklaştıkça, metnin derinlerine indikçe, o "nesne" eriyor, gözden kayboluyor; oysa devrimizin fizikçileri bunu daha 20. yüzyılın başında, mikro-muhiti araştırırken keşfetmişlerdi. "Nesne"nin yerine ise kültürel ünsiyet ortaya çıkıyor, kültürel ünsiyetten "ihtimal"ler, "diyelim ki"ler, bağlamlar ve bir de sorular, sorular, sorular peyda oluyor. Bu erime, bu ihtimal, bu "diyelim ki"ler, bu sorular, *Dede Korkut Kitabı*'nı hiç de elimizden almıyor, hiçe indirmiyor, aksine canlandırıyor, "canlı" statüsü veriyor ve böylece her an bizi abidemiz vasıtasıyla hafıza testine tabi tutuyor. Oysa soru tükendiğinde bağlantının tükendiği, bağlantı tüken-

[2] Dünyayı koruyan ozon gibi, insanı da koruyan bir tabaka var olduğunu, bu tabakaya "Enerji Kalkanı", "Enerji Alanı" dendiğini, insanın etrafında MR, ultrason ve termal aletlerle ölçülebilen bir enerji boyutu var olduğunu kabul eden anlayışa göre enerji alanını görme yeteneğine ve istidadına sahip olan ve bu alanla uğraşan uzmanlara "ekstrasens" denir. (a.n.)

diğinde hafızamızın tükendiği, hafızamız tükendiğinde ise varlığımızın tükendiği bellidir.

Görüldüğü gibi Kamal Abdulla, *Dede Korkut Kitabı*'na ilgisini, arayışlarını, ihtiraslarını, tereddütlerini, adım adım, merhale merhale yaşamış ve bu yolun, bu arayışların son (sıradaki?!) merhalesi olarak elinize aldığınız *Mitten Yazıya Gizli Dede Korkut* ortaya çıkmıştır. Aslında bu yolun "son"u yoktur, iki rakamı da bu seriye benzer eserlerin devam edeceği ihtimalini işaret etmektedir. Kamal Abdulla'nın sözleriyle ifade edersek, "destanla ilgili her sonuç hep ilk sonuç olacaktır."

Bu yolun artık uzun bir tarihi var. Kamal Abdulla, neredeyse öğrencilik yıllarından beri *Dede Korkut Kitabı*'nın dilini araştırmaya başlamış, bu konuda yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlamış ve savunmuş, uzman, bilgin olmuştur. Ancak bütün bilimsel başarılarına rağmen, onun da metne yaklaştıkça "maddî nesne"nin eridiğini, metnin canlılığını, canlı olduğu için sonsuzluğunu, metnin gizli tabakalarını, sırlarını hissettiği anlaşılmaktadır. Üstelik bu "gizlilik" ve bu "sır"lar bilimin belirli bir aşamasının göreceli cehaletinden kaynaklanmadığı, mukaddes abidemizin tabiatından ileri geldiği de malumdur. Kamal Abdulla "Aslında sır herhangi bir zamanda açılacak bir sır olsaydı, başlangıçta hiç de bir sır olarak meydana gelmemiştir." diye bir de itirafta bulunmaktadır.

Bu ebedî sırrın anlamı Kamal Abdulla'nın *Dede Korkut Kitabı*'na ait bütün yazılarının ekseni, atan nabzı olmuştur. Bu anlamın enerjisi o kadar güçlüydü ki, sanki her şeyi bilinen, tanıdık metin birdenbire konuşmaya, sırlarını açmaya başladı. Ama "konuşurken", sırların sonsuzluğuna inanacaksan sırlar daima açılacak, eğer inanmayacaksan sırlar da olmayacak, manalar gizlenip seni "maddî nesne" ile yüz yüze bırakacak, buyur, araştır demeyi de ihmal etmeyecekti. "Araştırmacı" iddiasıyla kendini baş-

kalarından ayır. Bu enerji Kamal Abdulla'yı *Gizli Dede Korkut* kitabını yazmaya mecbur etti, yine de tükenmedi, *Gizli Dede Korkut 2* ile sonuçlandı.

*Gizli Dede Korkut*'un birincisinin de, ikincisinin de asıl konusu, ana ekseni ve hatta esas çatışması, esas çelişkisi mit'le yazı'nın ilişkileridir. Toplam mit, yani hayatın bütün yönlerini kapsayan mit, tedricen tükenir, güçsüzlüğünü ortaya koyar, haklarını ve imkânlarını yazıya verir. Aslında Kamal Abdulla'nın kullandığı terimler, bilimsel ağırlığına rağmen değerli mecazlardır, ama bu mecazlar aynı zamanda gerçekliğin karmaşık değişimlerini de açmaktadır. Yazı mite isyan eder, "bomba gibi patlar" ve bununla sadece yazılı hafızayı temin etmez (bu zahirî işarettir), aynı zamanda insanın ferdîliğini, insan kalbini, insan hissiyatını da harekete geçirir. Bazen bize, geçmiş geçmişte kalmış, tarihte olanlar tarihte kalmış gibi gelir. Oysa geçmiş bizim geçmişimiz ve tarih de bizim tarihimizse yeni yeni durumlarda güncelleşmektedir. Mitle yazının çatışması da geride kalmaz, tarihin dolambaçlarında kaybolup gitmez, günümüzde de en keskin biçimde yaşamaya devam eder. Yazı yeniden mite karşı hücum eder, bizi silkeler, kıpırdatmaya çalışır, ya uyandırır ya da ne yazık ki eski mitin kopmaz kuralları onu yener; yazı, hayatımıza telkin edilemez.

Mit ve yazı çatışması bizi sırlar âlemine götürür, sırlar âlemine daldırır ve bu yol kendi mantığına göre kitabı üç bölüme ayırır:

Bu yolun başlangıcını, yani "Sır İçinde Destan" bölümünü, metodolojik yapı olarak adlandırmak mümkündür. Yıllarca bizi tek "gerçek" yöntembilimi var, onu seçtin mi, ona bağlı kaldın mı bilimsel sonuçların kesin olacak diye kandırdılar. Sonra hayatta olduğu gibi bilimde de muhtelif yollar olabileceğini, bu çeşitlilik dolayısıyla bilimde de değişik ihtimallerden söz edilebileceğini anladık. Her bilgin,

her araştırmacı başkalarının tecrübelerinden faydalanıp başka bilimsel yöntemleri öğrenerek kendi yöntemini seçmeli, bulmalıdır.

Kamal Abdulla'nın yöntemine göre *Dede Korkut Kitabı* donuk bir metin değildir, çok yönlü, çetin, derin ve zıtlıkları olan bir geçişin yansımasıdır: *"Dede Korkut destanı, bu geçişin, bütünden parçaya, çokluktan tekliğe, toplumdan bireye geçişin en genel, en öncü unsurlarını tasvir ettiği tiplerde ve olaylarda yaşatmaktadır."* Bu geçişin enerjisi hiçbir zaman tükenmeyecektir, biz ise bu geçişe kopmaz bağlarla bağlı olduğumuzdan, bu geçişi tekrar tekrar yaşamayı becermeliyiz.

İkinci adım, ikinci yapı "Ana varyantlara Doğru" adlı bölümdür. Ana varyantların araştırılmasının çeşitli yolları vardır, Kamal Abdulla tipolojik mukayese yolunu tercih etmekte, benzerlikleri ve farklılıkları araştırmaktadır. Eğer araştırmacı dediğimiz kimse bunları eskilik yarışına çevirmezse, kim kimden öncedir meselesini özel olarak vurgulamazsa bu benzerlik ve bu mukayese imkânı kendi başına bir sırdır. Kamal Abdulla mukayese için klasik Yunan mitlerini seçer. Bu mukayesede oldukça ilgi çekici ve bazen de beklenmedik benzerlikler bulur. Çok bilinen Polyphemos-Tepegöz mukayesesine şimdiye kadar bilinmeyen Oidipus-Boğaç, Sarıdonlu Selcen Hatun-Güzel Helena, Salur Kazan-Agamemnon, Beyrek-Antigone, Odysseus-Basat ve Beyrek, Admetos, Herakles ve Deli Dumrul mukayeseleri eklenir. Ana varyantların varlığı sadece halktan halka değil, devirden devire de geçer, medeniyet mekânında çeşitli konulara sebep olur. Yalnız bu ana varyantların kerpiçlere ve bu kerpiçlerden örülen evlere benzemediğini, daha çok nakışlarla muhtelif biçimleri dokumaya benzediğini algılamak gerekir. Araştırmacıdan beklenen eserinin özgün olması, hiç kimseninkine, hiçbir

şeye benzememesidir; tıpkı Dede Korkut boyları gibi… Tıpkı bu kitap gibi…

Son olarak, üçüncü adım, yani "Metnin Semantik Boşlukları" adlı bölüm gelir. Medeniyet mekânında benzerlikler, yakınlıklar belirttiğimiz gibi mekanik tarzda biçimlenmez. Konular paralel yaşayıp herhangi bir zamanda çatışabilirler, benzer varyantlar farklı olaylar doğurabilir, belirli ilişkiler, hatlar kopup herhangi bir zamanda ve yerde yeniden ortaya çıkabilir. Kamal Abdulla'nın dediği gibi *"Yol, varyantlardan ana varyanta, derelerden kaynağa doğrudur!"* Araştırmacı bu yolu izleyip kopmuş bağlantıları, oluşmuş boşlukları sistemli bir şekilde doldurmaya çabalar ve başarılı olur. *Dede Korkut Kitabı*'nın on iki boyunun arkasında nelerin gizli olduğunu tasavvur edersek, hayatta da, gerçeklikte de, hafızada da, sözde de, hafızanın söze aktarılması mâceralarında da bu işin sonunun olmayacağını anlayacağız. Kamal Abdulla'nın "Pay Püre Bey'in gözleri niçin açıldı?" veya "Tepegöz'ün neden bir gözü var?" soruları bu "semantik boşlukları" doldurduğu gibi yeni sorulara da ortam hazırlamaktadır.

Kamal Abdulla bu değerli kitabının sonunda, *Dede Korkut Kitabı*'nın ne kadar açıklanırsa açıklansın bir başka taraftan yine bir tül perdeye büründüğünü, sırlar açıldıkça yeni sırların ortaya çıktığını itiraf etmektedir. Bir şeyi tereddüt etmeden kesin olarak söyleyebiliriz…

… Ya millî hafızamızı devamlı güncelleyeceğiz, soğuma bilmeden, boşlama bilmeden, durmak bilmeden ve bu hafızamızda "Dede Korkut" arayışları, "Dede Korkut" yazıları, "Dede Korkut" tecessümleri en önemli yeri tutacak, ya da…

… Ya da millî bilinçsizliğin "kara deliği"ne yuvarlanacağız.

**Dr. Rahman Bedelov**
Felsefe Profesörü

## "Sır İçinde Destan veya Gizli Dede Korkut – 2" (Bakı 1999) Kitabına Önsöz

*Dede Korkut Kitabı* gibi destanlarımızın hafızamızdaki yerinin bizi hep huzursuz edeceği, olağandışı bir gerilimde tutmaya devam edeceği muhakkaktır. Onların kaderi budur. Onlarla birlikte yaşayan ve onlarla birlikte düşünen, onlarla birlikte hissedenlerin kaderi de budur. Döne döne bu ilk ve bakir noktaya geri gelmek, hep sanki ne varsa söyledin, verdin, artık hiçbir şey kalmadı derken… Ama hayır bir miktar, biraz sonra her şey yeniden, her şey yeni bir gözle, yeni bir açıyla görünmekte, her şey esrarengiz seraplığında, yaklaştıkça uzaklaşmakta ve uzaklaştıkça kendine çekmekte…

*Sır İçinde Destan ve yahut Gizli Dede Korkut* adıyla okuyucuya sunulan bu eser, selefi *Gizli Dede Korkut* kitabının (Bakı 1991; İstanbul 1997) tabiî ve ümit ederim ki ona lâyık bir devamıdır. Bu kadim destanımızın derin ve gizli dünyasına bir daha başvurma teşebbüsüdür. Bu eseri ilk kitabın ikinci baskısı olarak isimlendirmek herhalde doğru olmazdı.

1991 yılında basılan *Gizli Dede Korkut* tamamlanmış, eksikleri giderilmiş şekilde bu kitaptaki üç bölümden biri olarak yer aldı. Bu bölüm destanın bir bütün olarak mahiyetine işaret eden bir isimle adlandırıldı: Sır İçinde Destan. Mitolojik dünya görüşü ile yazı kültürü arasındaki tezatlar ve uyumluluklar, birinden diğerine geçiş olguları, kısacası mit ile yazının mücadelesi bu bölümün mayasıdır.

İkinci ve üçüncü bölümler tamamıyla yeni bölümlerdir, ancak bunları da okuyucularımız şu veya bu şekilde en yaygın gazetelerimizden olan *Press Fakt* ve *525-ci Gazet* gibi gazetelerde yazı dizisi olarak okumuşlardır. Bu kitapta ikinci bölüm "Ana varyantlara Doğru", üçüncü bölüm ise "Metnin Semantik Boşlukları" olarak sunulmuştur. Bu bölümlerde destanın diğer mitolojik abideler ve özellikle eski Yunan destanları ile mukayesesi, hem konu hem de şahıslar bazında varyantların ortaya çıkarılması, bu varyantların arkasındaki, derinindeki ana varyantların siluet olarak belirmesi, nihayet metinde kendini gösteren ya da daha doğrusu göstermeyen unsurların derin tabakadan yüzeye çıkarılması çabaları yer almaktadır.

Muhakkak ki bununla Dede Korkut destanlarının gizli ve sır içindeki dünyasına seyahat bitmiş sayılmayacaktır. Benden şimdilik bu kadar… Eğer herhangi biriniz benimle birlikte bu seyahata çıkıp benimle birlikte geri dönmek istemez de yola devam edecek olursa bu satırların yazarı için bundan büyük ödül olamaz, sanıyorum.

***Yazar***

## İlmi Redaktörden

Eğer Borges'e[1] inanırsak -ki inanmak mümkün- klasik eserler devirden devre değişebilen eserlerdir. Dede Korkut'un, atalarımız Oğuzlar hakkında yazdığı kitap Azerbaycanlılar için bütün devirlerin kitabına dönüşmüştür. Ebedî sohbet konumuz olan bu ölmez eser, her defasında bize kendimiz hakkında araştırıp algılayabileceğimiz kadar söz söylemeye muktedirdir.

Kamal Abdulla, çoktan beri hayatını destana hasretmiş, önce *Gizli Dede Korkut*, sonra ikinci *Gizli Dede Korkut 2* kitaplarını yazmıştır. Daha sonra ise o da anlamış olmalı ki bu büyük destana olan ilgisini sayılarla ifade etmek imkânsızdır. Aslında "gizli" sözü Dede Korkut'un bizden bir şeyleri gizlediği anlamını taşımıyor. "Gizli" sözü, yeni yeni anlamların sonsuzluğunun, söylenmiş sözlerin henüz söylenmemiş anlamının ortaya çıkarılmasının işaretidir. Eğer iddia edilenler yanlış değilse, o zaman karşımıza transsendental[2] bir mekân açılmaktadır. Bu mekâna ise ancak dâhil olunabilir, sözle ifade etmek mümkün değildir.

Bu yüzden de Kamal Abdulla'nın *Gizli Dede Korkut*'u onun hep *Eksik Elyazması* olacaktır. Onun bu felsefi romanında, insanın yitirilmiş anlamlarını detektif tarihin üstünde arama mahkûmiyeti gizlenmiştir. Romanın anlamı diğer halklara da anlaşılır ve yakın gelmiş olmalı ki,

---

[1] Jorge Luis Borges (1899-1986): Büyülü gerçekçilik akımının önde gelen isimlerinden Arjantinli şâir, öykü ve deneme yazarı. (a.n.)

[2] Transsendental, deneyin karşıtı olduğu gibi aşkının da karşıtı anlamında bir kavramdır. Transsendental bilgi, deneysel ve aşkın bilginin sınırlarını aşmayıp araştıran bilgidir. (a.n.)

kısa süre zarfında yabancı dillere çevrilerek Fransa'da, Rusya'da, Türkiye'de, Brezilya'da ve diğer bazı başka ülkelerde yayımlandı. Polonya ve Yunan dillerinde çeviri çalışmaları ise sürmekte…

*Eksik El Yazması,* Kamal Abdulla'nın bütün yaratıcılığı için (hem bilimsel hem de sanatsal) bir formül olmuştur. O, hep tamamlanmamış sayfaları arayış içinde olacak (buna mahkûmdur) ve hiç bir zaman da bu sayfalar tamamlanmayacak.

## Yazardan

Bu kitabın yazılış süreci, hiçbir zaman bitmeyecek gibi görünüyor. Bu basım, 1999 baskısının biraz daha geliştirilmiş, ilaveler yapılmış, faydalanılan bilimsel kaynaklarla geliştirilmiş yeni şeklidir.

Anladım ki *Gizli Dede Korkut*'un devamına merak ve ihtiyaç var.

Anladım ki bu kitabın yazılışı bitmeyecek. Zaten neden bitsin ki?